

ПРОБЛЕМИ МЕДИЧНОГО ВТРУЧАННЯ БЕЗ ІНФОРМОВАНОЇ ЗГОДИ ПАЦІЄНТА

Аспірант Національного педагогічного університету ім.
М.П. Драгоманова Дворніченко Алла Сергіївна

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент
Шимон С.І.

При наданні медичної допомоги досить розповсюдженими є випадки, за яких отримання медичним працівником від пацієнта інформованої згоди на медичне втручання є необов'язковим, або взагалі неможливим.

Зокрема, у відповідності до чинного законодавства, у невідкладних випадках, за наявності реальної загрози життю, згода хворого (або її батьків (усиновлювачів), опікуна, піклувальника) на медичне втручання не потрібна (ч. 5 ст. 284 Цивільного кодексу України).

Дане правило закріплено й у Основах законодавства України про охорону здоров'я, відповідно до яких згода пацієнта чи його законного представника на медичне втручання не потрібна лише у разі наявності ознак прямої загрози життю пацієнта за умови неможливості отримання з об'єктивних причин згоди на таке втручання від самого пацієнта чи його законних представників (ч. 2 ст. 43).

Подібні норми зумовлюють питання щодо визначення конкретного переліку невідкладних випадків, які становлять реальну загрозу життю хворого та за наявності яких, не потрібна згода пацієнта на медичне втручання. Так, ст. 3 Основ законодавства України про охорону здоров'я визначає дефініцію «невідкладний стан людини» (раптове погіршення фізичного або психічного здоров'я, яке становить пряму та невідворотну загрозу життю та здоров'ю людини або оточуючих її людей і виникає внаслідок хвороби, травми, отруєння або інших внутрішніх чи зовнішніх причин).

Проте поняття невідкладного випадку, який становить реальну загрозу життю хворого, та невідкладного стану людини не зовсім є тотожними. Не вирішує вказану проблему прийнятий у 2012 році Закон України «Про екстрену медичну допомогу», яким знову ж таки закріплено поняття невідкладного стану людини (п. 7 ч. 1 ст. 1).

Саме тому з метою усунення різного трактування правових норм, на нашу думку, поняття «невідкладного випадку», яке використовується у цивільному законодавстві необхідно замінити на «невідкладний стан».

Слід зазначити, що умовами медичного втручання за невідкладних випадків (станів) є: дійсна реальність небезпеки для життя людини; неможливість мінімізації небезпеки, яка загрожує життю людини іншими засобами, крім відповідного медичного втручання; шкода для здоров'я людини, яка буде завдана внаслідок такого медичного втручання є меншою, ніж шкода викликана причиною (травмою, хворобою тощо), що стала передумовою здійснення такого втручання.

Без наявності цих умов правомірність медичного втручання без інформованої згоди пацієнта є примарною. У даному випадку йдеться не так про обмеження прав пацієнта, як про дотримання презумпції згоди на медичне втручання.

Разом з цим, на законодавчому рівні взагалі не врегульоване питання щодо медичного втручання до організму людини, стан якої не дозволяє проявити свою волю, а також щодо визначення кола посадових осіб, до компетенції яких належить питання про прийняття рішення щодо медичного втручання у невідкладних випадках.

В даному випадку досить доречним виглядає зарубіжний досвід. Зокрема, відповідно до Основ законодавства Російської Федерації про охорону здоров'я громадян, у випадках, коли стан громадянина не дозволяє йому виразити свою волю, а медичне втручання невідкладно, питання про його проведення в інтересах громадянина вирішує консилиум, а при неможливості зібрати консилиум - безпосередньо лікуючий (черговий) лікар з наступним повідомленням посадових осіб лікувально-профілактичної установи (ч. 2 ст. 32). Подібні норми необхідно передбачити й у вітчизняному законодавстві.

Вірно з даного приводу відзначає й І.Я. Сенюта, що вказане законодавче положення доцільно було б деталізувати, щоб уникнути надмірної кількості „медичних справ” за позовом пацієнтів на діяння медичного персоналу.

Слід погодитися і з поглядами про необхідність отримання після минування невідкладного стану «відстроченої» інформованої згоди. Так, якщо після здійснення невідкладного медичного втручання, стан хворого покращився, медичний працівник зобов'язаний отримати інформовану згоду на подальше лікування, надати роз'яснення, яка допомога надавалась хворому. Знову ж таки подібні положення потрібно закріпити на законодавчому рівні.